

МОВА — КОРДОН НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

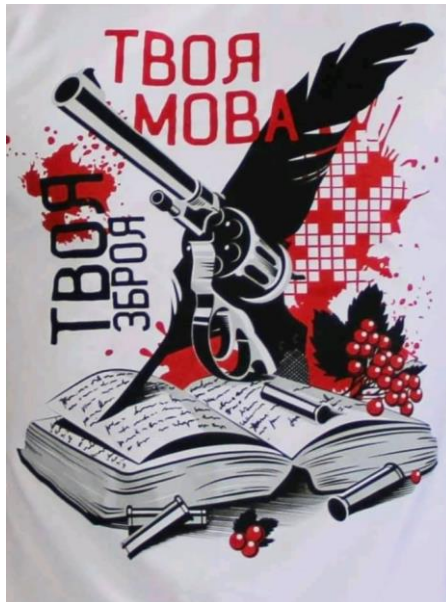
ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

МОВА — КОРДОН НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

21 ЛЮТОГО 2023 РОКУ

Львів 2023

УДК 323.269

МОВНА СКЛАДОВА НОВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В НАВЧАННІ

доктор технічних наук, доцент Анатолій НЕСТЕР

Хмельницький національний університет

Державна мовна політика України у сфері освіти проводилася відповідно до застарілих норм Закону України «Про освіту», ухваленого 23 травня 1991 року. З липня 2012 р з порушенням Конституції України та Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» було ухвалено Закон України «Про засади державної мовної політики», відомий як закон Ка-Ка за прізвищами нібито його авторів Ківалова й Колесніченка. Відповідно до цього, по суті, антиконституційного акту ст. 7 Закону «Про освіту» 1991 року було сформульовано так: «Мова освіти визначається ст. 20 Закону України «Про засади державної мовної політики». Запроваджена за президентства Януковича антиукраїнська модель мовного регулювання в системі освіти була скасована новим Законом України № 2145-VIII «Про освіту», який був ухвалений Верховною Радою 5 вересня 2017 року та набрав чинності 27 вересня 2017-го після підписання його президентом України [1].

Новий освітній закон має на меті забезпечити відмову від негативних елементів радянських та пострадянських практик побудови освіти в Україні, ліквідувати руйнівні наслідки шкідницької діяльності Дмитра Табачника, міністра освіти України часів режиму Януковича, і сприяти подоланню згубних результатів русифікації освіти в Україні.

Закон запроваджує прогресивні принципи формування сучасної національної освітньої системи, існування та належне функціонування якої неможливі без утвердження в навчальному процесі української мови.

Відповідно до приписів Конституції України ст. 7 Закону «Про освіту» встановила, що мовою освіти в навчальних закладах всіх рівнів на всій території України є державна мова і що держава

гарантує кожному громадянину України право на здобуття освіти державною мовою. Разом із тим у цій статті передбачено, що особам, які належать до національних меншин, гарантується право на навчання в комунальних закладах для здобуття дошкільної та початкової освіти поряд із державною мовою мовою відповідної національної меншини, а особам, які належать до корінних народів України, — право на навчання в комунальних закладах дошкільної та загальної середньої освіти поряд із державною мовою мовою відповідного корінного народу [1].

Але чи все зроблено українською державою для вивчення мов національних меншин. На жаль не можна цього стверджувати. А що з російською мовою, чи стала вона мовою тільки національної меншини. На жаль, ні. Наряду з впровадженням української мови в навчальних закладах російська мова через русифікацію протягом десятиліть діє достатньо широко по всій території України, особливо на її східних теренах.

Що ж потрібно робити для розвитку української мови та витіснення з нашого вжитку російської? Тут важлива роль держави для законодавчого забезпечення процесів українізації. Разом з тим повинна бути підвищена роль вчителя у сучасній школі. Проблема професійної підготовки вчителя є однією з основних у розв'язанні комплексу проблем інформатизації освіти. Перед системою вищої професійної освіти нині головними завданнями є готувати фахівців високого гатунку, творчих особистостей, які б відповідали інтересам і запитам учнів і водночас потребам суспільства. А це можливо лише за умови кардинального перегляду змісту педагогічної освіти, розробки принципово нової її моделі. Молодий учитель має прийти в школу з глибокими знаннями останніх досягнень вітчизняної й зарубіжної науки і техніки. Він повинен бути знавцем сучасних педагогічних технологій, здатним самостійно здобувати та поглиблювати знання, вміння й навички, одержані під час навчання у вищих навчальних закладах. Тому першочерговим завданням вищої педагогічної школи має стати впровадження в практику навчально-

виховного процесу саме форм і методів активного навчання студентів, а також опора на самостійну діяльність студентів, їхнє самовизначення та прагнення здобути та закріпити необхідні знання, вміння й навички.

Культурний та інформаційний простори України до війни з Російською Федерацією окуповані виданнями, телерадіоканалами та шоу-бізнесом іноземних держав. За підсумком всеукраїнського перепису населення 2001 року, 67% громадян України визнали своєю рідною мовою українську, але вся система засобів масової інформації, культурних і розважальних установ, книговидання збудована так, ніби 67% і більше населення України становлять російськомовні [1].

Бібліотеки наших вищих навчальних закладів і на сьогодні переповнені російськомовною літературою, в тому числі технічною, яка використовується для навчання хоча і з деякими обмеженнями. За період незалежності держава нічого не зробила для видання, перевидання сучасної технічної літератури державною українською мовою. Окремі вищі навчальні заклади та українські журнали вимагають використання підручників в списках використаної літератури українських аналогів, виданих не пізніше 10-15 років тому. Де ж їх взяти, якщо держава не сприяла появі такої літератури-не виділялись кошти вищим навчальним закладам для друкування книжок, посібників. Часто викладачі змушені шукати різні шляхи видачі літератури за свої кошти, спонсорську оплату (не завжди правомірну). Та й якість виданої літератури бажає бути кращою, що свідчить про зниження професійності учасників видавничого процесу. Перелік наших журналів, які мають статус Scopus та web of science досить невеликий і кожен з них вимагає плати за публікацію наукових статей, яку мають внести автори з своїх особистих заощаджень і плата ця достатньо велика, досягає значень, що перевищує заробітну платню викладача. Яка ж тут роль держави та конкретного вищого навчального закладу, який представляє викладач. Можна зробити висновок-ніяка.

Візьмемо за взірєць розповсюдження української польський досвід поширення польської мови. Повертаючись до феномену відродження польської мови за кордоном Польської держави, слід звернути увагу, що саме в Україні спостерігається особливе явище – повернення до польської самоідентифікації та до польської мови осіб, які дотепер не плекали свого польського походження. Ці люди (дуже широкого вікового діапазону) почали «вишукувати» своє польське коріння, бачачи не лише економічні успіхи Польщі, але й її зростаючу роль у ЄС. Тобто, тут можемо говорити про пряму залежність і взаємозв'язок економічного, політичного і культурного розвитку держави зі зростанням популярності її мови на світі. У випадку України дослідники відзначають ще один факт: популярність Польщі (а отже і польської мови) різко зростає також у свідомості українців непольського походження. Сусідня держава постає привабливим освітнім ринком і ринком праці, що є частиною відповідних європейських ринків. Згідно фізичного закону сполучених посудин, зацікавлення українських абітурієнтів польським освітнім, а відтак і ринком праці, означає вплив потенційних студентів українських вищих навчальних закладів і, відповідно, кваліфікованих фахівців на українському ринку праці. Наслідки цих процесів видно вже сьогодні, коли українські університети змушені звільняти професорсько-викладацький склад, закривати кафедри і навіть цілі факультети в умовах значного скорочення кількості абітурієнтів [2].

Чим же може заінтересувати українська держава громадян України та її діаспору в розповсюдженні української мови. На жаль навести таких прикладів не можна навіть з довоєнних умов. В умовах війни зрозуміло цього зробити не можна. Але ж і в мирний час ми не могли похвалитись розвитком економіки, розширенням ринку праці, що дало б новий імпульс розвитку держави в тому числі і української мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василенко В.А. Мова освіти – ключовий фактор єдності та безпеки держави. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://tyzhden.ua/mova-osvity-kliuchovyj-faktor-iednosti-ta-bezpeky-derzhavy/>.
2. Людмила Бублик. Мовна політика як складова національної політики держави: міжнародний аспект. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ji-magazine.lviv.ua/2015/Bublyk_Movna_polityka.htm.

СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ УЧНЯМ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ З МОВАМИ НАВЧАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

*кандидат педагогічних наук, доцент Андрія ПЕВСЕ, магістр
філології, доцент Наталка ЛІБАК
Закарпатський Угорський Інститут ім. Ференца Ракоці II*

Мова є надбанням певного народу. Сьогодні суспільство потребує вчителя, який є компетентним, вмотивованим, ІКТ-грамотним, здатним до професійної рефлексії, відкритим до змін та новацій освітнього процесу, готовим допомагати учням розвивати життєві уміння. Наша держава, як і інші держави світу, дійшла висновку про необхідність формування особистості, яка володіє рідною, державною та іншими мовами, що свідчить про її полікультурну спрямованість. Завдяки цьому, вивчення мов і є актуальним завданням сьогодення. Україна відкриває простори для іноземних громадян для пізнання і вивчення її культури, історії, літератури і мови. Викладачі-філологи намагаються швидше, ефективніше, різноманітніше та цікавіше вчити українську мову. Викладання української мови не є легким завданням. Саме тому